

اصول قانون اساسی در تونظرات شورای نگهبان

عنوان

اصل یکصد و هفتاد و دوم

شماره مسلسل: ۱۳۹۶۰۰۹۷

تاریخ: ۱۳۹۶/۰۹/۲۳

پژوهشکده شورای نگهبان

شناسنامه

عنوان:

اصول قانون اساسی در پرتو نظرات شورای نگهبان

اصل یکصد و هفتاد و دوم

تدوین:

محمد فتحی

ناظر علمی:

کاظم کوهی

شماره مسلسل: ۱۳۹۶۰۰۹۷

تاریخ انتشار: ۱۳۹۶/۰۹/۲۳

فهرست مطالب

۲	اصل یکصد و هفتاد و دوم.....
۲	۱- نظرات شورای نگهبان در خصوص مصوبات مجلس شورای اسلامی
۱-۱	۱- لایحه راجع به اصلاح لایحه قانونی تشکیل پلیس قضایی و اجازه اجرای مقررات فصل سوم آیین‌نامه پلیس قضایی..... ۲
۲-۱	۲- لایحه نحوه استفاده از خانه‌های سازمانی ارتش جمهوری اسلامی ایران..... ۲
۳-۱	۳- لایحه دادرسی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران..... ۳
۴-۱	۴- لایحه بودجه سال ۱۳۶۶ کل کشور..... ۳
۵-۱	۵- طرح قانونی ارتش جمهوری اسلامی ایران..... ۴
۶-۱	۶- لایحه مجازات جرائم نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران..... ۵
۷-۱	۷- لایحه استخدامی وزارت اطلاعات..... ۵
۸-۱	۸- طرح اصلاح قانون انتخابات مجلس شورای اسلامی..... ۶
۹-۱	۹- لایحه اصلاح قانون تشکیل دادگاه‌های عمومی و انقلاب..... ۶
۱۰-۱	۱۰- لایحه مجازات جرائم نیروهای مسلح..... ۷
۱۱-۱	۱۱- طرح اصلاح موادی از قانون خدمت وظیفه عمومی..... ۸
۱۲-۱	۱۲- طرح آیین دادرسی جرایم نیروهای مسلح و دادرسی الکترونیکی ۹
۲	۲- نظرات شورای نگهبان در خصوص اساسنامه‌های مصوب هیئت وزیران..... ۱۱
۳	۳- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان..... ۱۱
۴	۴- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی..... ۱۱
۱-۴	۱-۴- استعلام رئیس ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران نسبت به قانون الحاق سازمان قضایی ارتش به دادگستری جمهوری اسلامی ... ۱۱
۲-۴	۲-۴- استفسار شورای عالی قضایی نسبت به معنای «جرائم مربوط به وظایف خاص نظامی یا انتظامی» در اصل ۱۷۲ قانون اساسی..... ۱۴
۵	۵- تذکرات ارشادی و قانونی شورای نگهبان..... ۱۵

اصل یکصد و هفتاد و دوم

برای رسیدگی به جرایم مربوط به وظایف خاص نظامی یا انتظامی اعضای ارتش، ژاندارمری، شهربانی و سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، محاکم نظامی مطابق قانون تشکیل می‌گردد، ولی به جرایم عمومی آنان یا جرایمی که در مقام ضابط دادگستری مرتکب شوند در محاکم عمومی رسیدگی می‌شود. دادستانی و دادگاه‌های نظامی، بخشی از قوه قضائیه کشور و مشمول اصول مربوط به این قوه هستند.

۱- نظرات شورای نگهبان در خصوص مصوبات مجلس شورای اسلامی

۱-۱. نظر شماره ۴۱۷۳ مورخ ۱۳۶۰/۱۰/۲۹ شورای نگهبان در خصوص لایحه راجع به اصلاح لایحه قانونی تشکیل پلیس قضایی و اجازه اجرای مقررات فصل سوم آیین‌نامه پلیس قضایی مصوب ۱۳۶۰/۱۰/۱۷ مجلس شورای اسلامی

۱-۱-۱- لایحه راجع به اصلاح لایحه قانونی تشکیل پلیس قضایی مصوب جلسه ۱۷ دی‌ماه ۱۳۶۰ مجلس شورای اسلامی در جلسات متعدد شورای نگهبان مطرح و بررسی شد و بند (۲) آن،^(۱) به اکثریت آراء با اصول ۵۷ و ۶۰ و ۱۷۲ قانون اساسی مغایر شناخته شد.

۲-۱. نظر شماره ۹۵۳ مورخ ۱۳۶۳/۳/۱۶ شورای نگهبان در خصوص لایحه نحوه استفاده از خانه‌های سازمانی ارتش جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۶۳/۳/۵ مجلس شورای اسلامی

۱-۲-۱- تبصره (۲) ماده (۶)^(۲) که تخلیه خانه‌های سازمانی ارتش را در صورت امتناع استفاده‌کنندگان از تخلیه در صلاحیت مراجع قضایی ارتش قرار داده است با توجه به اینکه طبق اصل ۱۵۹ قانون اساسی مرجع تظلمات دادگستری است و طبق اصل ۱۷۲ منحصراً جرایم مربوط به وظایف خاص نظامی و انتظامی در صلاحیت محاکم نظامی است، مغایر با قانون اساسی شناخته شد.

۱. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه، ذیل اصل پنجاه و هفتم، شماره ۱-۶۱.

۲. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه، ذیل اصل یکصد و پنجاه و نهم، شماره ۱-۹۱.

۳-۱. نظر شماره ۲۸۱۰ مورخ ۱۳۶۳/۱۱/۱۸ شورای نگهبان در خصوص لایحه دادرسی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران^(۱) مصوب ۱۳۶۳/۱۰/۲۷ مجلس شورای اسلامی

۱-۳-۱- مستفاد از اصل ۱۷۲ قانون اساسی این است که نفس تخلف از وظایف خاص نظامی و انتظامی مثل ترک سنگر و فرار از جبهه و ترک نگهداری جرم است و صلاحیت رسیدگی به این جرایم با محاکم نظامی است. بناء علی هذا صلاحیت محاکم نظامی برای رسیدگی به جرایمی مثل قتل که در ارتباط با این وظایف واقع می‌شود و از جرایم عمومی محسوب است مغایر با قانون اساسی است.^(۲)

۴-۱. نظر شماره ۷۸۸۹ مورخ ۱۳۶۵/۱۲/۲۷ شورای نگهبان در خصوص لایحه بودجه سال ۱۳۶۶ کل کشور، مصوب ۱۳۶۵/۱۲/۲۶ مجلس شورای اسلامی

۱-۴-۱- در بند (د) تبصره (۹)،^(۳) ارجاع موضوع به سازمان قضایی نیروهای

۱. گفتنی است این لایحه ابتدا با عنوان «لایحه دادرسی و کیفر نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران» به مجلس تقدیم شده است، لیکن عنوان آن، هنگام بررسی در مجلس تغییر کرده است.
۲. ماده ۱- رسیدگی به جرایم مربوط به وظایف خاص نظامی و انتظامی اعضای نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران «ارتش، سپاه، ژاندارمری، شهربانی، پلیس قضایی، کمیته‌های انقلاب اسلامی و هر نیروی مسلح قانونی دیگر» بر طبق مواد این قانون در صلاحیت دادگاه‌های خاص نظامی است.
تبصره ۱- منظور از جرایم مربوط به وظایف خاص نظامی و انتظامی بزه‌هایی است که اعضای نیروهای مسلح در ارتباط با وظایف و مسئولیت‌های نظامی و انتظامی که طبق قانون و مقررات به عهده آنان است مرتکب گردند؛ مانند: قتل خطایی در حین آموزش و عملیات، جعل اسناد نظامی، فرار از خدمت، لغو دستور، ترک محل نگهداری.

تبصره ۲- جرایمی که در مقام ضابط دادگستری مرتکب شده باشند در محاکم عمومی رسیدگی می‌شود.

مصوبه اصلاحی (نهایی) مورخ ۱۳۶۴/۲/۲۲ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

ماده ۱- رسیدگی به جرایم مربوط به وظایف خاص نظامی و انتظامی اعضای نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران «ارتش، سپاه، ژاندارمری، شهربانی، پلیس قضایی، کمیته‌های انقلاب اسلامی و هر نیروی مسلح قانونی دیگر» بر طبق مواد این قانون در صلاحیت دادگاه‌های خاص نظامی است.
تبصره ۱- منظور از جرایم مربوط به وظایف خاص نظامی و انتظامی بزه‌هایی است که اعضای نیروهای مسلح در ارتباط با وظایف و مسئولیت‌های نظامی و انتظامی که طبق قانون و مقررات به عهده آنان است مرتکب گردند.

تبصره ۲- جرایمی که در مقام ضابط دادگستری مرتکب شده باشند در محاکم عمومی رسیدگی می‌شود.

۳. تبصره ۹-

۱- ...

مسلح، مغایر با اصل ۱۷۲ قانون اساسی است.

۱-۵- نظر شماره ۸۵۷۷ مورخ ۱۳۶۶/۴/۱۵ شورای نگهبان در خصوص طرح قانونی ارتش جمهوری اسلامی ایران^(۱) مصوب ۱۳۶۶/۳/۲۴ مجلس شورای اسلامی
 ۱-۵-۱- در تبصره (۷) ماده (۱۰۴)،^(۲) کلمه «ویژه» موهم خلاف اصل ۱۷۲ است؛

→

د- در بند (ز) تبصره (۴۵) قانون بودجه سال ۱۳۶۴ کل کشور عبارت «موظف است مراتب را به مراجع ذیصلاح ارجاع نماید» به عبارت «موظف است مراتب را به سازمان قضایی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران ارجاع و سازمان مذکور موظف است خارج از نوبت به تخلقات مزبور رسیدگی نماید» اصلاح می‌شود.

خرید هرگونه اقلام دفاعی قابل تولید در داخل، از خارج کشور در موعد مقرر مورد نیاز نیروها منوط به تأیید سازمان صنایع دفاع دایر بر عدم ساخت یا عدم توان ساخت در مدت تحویل کالا از خارج می‌باشد.

همچنین کلیه خریدهای خارجی اقلام عمده دفاعی بر اساس دستورالعمل و فرم واحدی انجام خواهد شد که توسط وزارتین مزبور و دفتر خدمات حقوقی بین‌المللی جمهوری اسلامی ایران و هیئت موضوع بند (ز) تبصره (۴۵) قانون بودجه سال ۱۳۶۴ کل کشور تهیه و به تصویب شورای عالی دفاع می‌رسد.
 ه- ...

مصوبه اصلاحی (نهایی) مورخ ۱۳۶۵/۱۲/۲۸ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

تبصره ۹-

۱- ...

د- خرید هرگونه اقلام دفاعی قابل تولید در داخل، از خارج کشور در موعد مقرر مورد نیاز نیروها منوط به تأیید سازمان صنایع دفاع دایر بر عدم ساخت یا عدم توان ساخت در مدت تحویل کالا از خارج می‌باشد.

همچنین کلیه خریدهای خارجی اقلام عمده دفاعی بر اساس دستورالعمل و فرم واحدی انجام خواهد شد که توسط وزارتین مزبور و دفتر خدمات حقوقی بین‌المللی جمهوری اسلامی ایران و هیئت موضوع بند (ز) تبصره (۴۵) قانون بودجه سال ۱۳۶۴ کل کشور تهیه و به تصویب شورای عالی دفاع می‌رسد.
 ه- ...

۱. گفتنی است این طرح ابتدا با عنوان «طرح قانونی اصلاح قوانین ارتش جمهوری اسلامی ایران» به مجلس تقدیم شده است، لیکن عنوان آن، هنگام بررسی در مجلس تغییر کرده است.

۲. ماده ۱۰۴- رسیدگی به تخلقات پرسنل که فرمانده نیروی مربوط برای آنان پیشنهاد محرومیت از ترفیع، تنزیل درجه یا رتبه، معافیت از خدمت و یا اخراج از خدمت می‌دهد و همچنین رسیدگی به شکایات پرسنل از رده‌های بالاتر در امور خدمتی، در هیئت‌هایی مرکب از اعضای مشروحه زیر به عمل می‌آید:

الف- معاون پرسنلی نیروی مربوط یا جانشین وی

←

حذف شود.

۱-۶. نظر شماره ۳۳۹۹ مورخ ۱۳۷۱/۳/۲۵ شورای نگهبان در خصوص لایحه مجازات جرائم نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۱/۲/۲۹ کمیسیون امور قضایی و حقوقی مجلس شورای اسلامی

۱-۶-۱- تبصره (۳) ماده (۱)^(۱) چون مستفاد از قانون اساسی این است که اصل بر عام بودن دادگاه‌ها است و دادگاه‌های خاص مذکور در اصل ۷۲^(۲) شامل اسراء جنگی و خصوصاً جرائم عمومی آنها نمی‌شود، این تبصره خلاف قانون اساسی شناخته شد.

۱-۷. نظر شماره ۲۷۸ مورخ ۱۳۷۴/۲/۱۸ شورای نگهبان در خصوص لایحه استعلامی وزارت اطلاعات مصوب ۱۳۷۴/۱/۲۷ مجلس شورای اسلامی

۱-۷-۱- ارجاع رسیدگی به جرایم مذکور در تبصره ماده (۴۸) و ماده (۷۱)، مغایر اصل ۱۷۲ قانون اساسی و ماده (۸۴) مغایر اصول ۱۶۸ و ۱۷۲ قانون اساسی شناخته شد.^(۳)

→

ب- رئیس بازرسی نیروی مربوط یا جانشین وی

ج- مسئول سازمان عقیدتی سیاسی نیروی مربوط یا جانشین وی

د- مسئول سازمان حفاظت اطلاعات نیروی مربوط یا جانشین وی

ه- نماینده سازمان قضایی نیروهای مسلح.

تبصره ۱- ...

تبصره ۷- رسیدگی به تخلفات مرتبط با جنگ که برای عاملین آنها پیشنهاد تنبیهات فوق‌الذکر گردیده است بر عهده دادگاه‌های نظامی ویژه‌ای خواهد بود که به منظور رسیدگی به جرایم و تخلفات پرسنل، در مناطق مورد نیاز تشکیل می‌گردد..

مصوبه اصلاحی (نهایی) مورخ ۱۳۶۷/۷/۷ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

ماده ۱۰۴- ...

تبصره ۷- رسیدگی به تخلفات مرتبط با جنگ که برای عاملین آنها پیشنهاد تنبیهات فوق‌الذکر گردیده است بر عهده دادگاه‌های نظامی خواهد بود که به منظور رسیدگی به جرایم و تخلفات پرسنل، در مناطق مورد نیاز تشکیل می‌گردد.

۱. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه، ذیل اصل یکصد و پنجاه و نهم، شماره ۱-۲۲-۱.

۲. با توجه به محتوای نظر شورای نگهبان، به نظر می‌رسد اصل (۱۷۲) صحیح باشد که به اشتباه اصل (۷۲) درج شده است.

۳. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه، ذیل اصل یکصد و شصت و هشتم، شماره ۱-۱-۱.

۸-۱. نظر شماره ۵۹۶ مورخ ۱۳۷۴/۴/۲۷ شورای نگهبان در خصوص طرح اصلاح قانون انتخابات مجلس شورای اسلامی مصوب ۱۳۷۴/۴/۲۵ مجلس شورای اسلامی ۱-۸-۱- ماده (۷)^(۱) مغایر اصل ۱۷۲ قانون اساسی شناخته شد.

۹-۱. نظر شماره ۸۰/۲۱/۲۸۷۹ مورخ ۱۳۸۰/۱۰/۲ شورای نگهبان در خصوص لایحه اصلاح قانون تشکیل دادگاه‌های عمومی و انقلاب^(۲) مصوب ۱۳۸۰/۹/۶ مجلس شورای اسلامی

۱-۹-۱- در تبصره (۴) ماده (۳) عنوان شده است که پرونده‌های موضوع تبصره (۱) ماده (۴) در هر مرحله‌ای که باشد، جهت ادامه رسیدگی به دادگاه کیفری استان مربوطه ارسال می‌شود. چون اشخاص موضوع تبصره (۱) ماده (۴) شامل روحانیان می‌گردد، خلاف موازین شرع و اصل ۵۷ قانون اساسی شناخته شد و از این جهت که شامل نظامیان می‌گردد، مغایر اصل ۱۷۲ قانون اساسی تشخیص داده شد.^(۳)

۱-۹-۲- ذیل تبصره ماده (۴)،^(۴) همان اشکال بند (۳) [= ایراد مذکور در بند

۱. ماده ۷- متن زیر به انتهای ماده (۱۷) اضافه گردید:

.... سازمان قضایی نیروهای مسلح موظف است در هر استان شعبه‌ای را برای رسیدگی به تخلفات نیروهای نظامی و انتظامی در انتخابات تعیین نماید.

مصوبه اصلاحی (نهایی) مورخ ۱۳۷۴/۵/۴ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

ماده ۷- متن زیر به انتهای ماده (۱۷) اضافه گردید:

... قوه قضائیه موظف است در هر استان شعبه‌ای از محاکم عمومی را برای رسیدگی به تخلفات نیروهای نظامی و انتظامی در انتخابات تعیین نماید.

۲. گفتنی است این لایحه ابتدا با عنوان «لایحه اصلاح پاره‌ای از مواد قانون تشکیل دادگاه‌های عمومی و انقلاب» به مجلس تقدیم شده است، لیکن عنوان آن، هنگام بررسی در مجلس تغییر کرده است.

۳. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه، ذیل اصل پنجاه و هفتم، شماره ۱-۴۷-۱.

۴. ماده ۴- هر حوزه قضایی که دارای بیش از یک شعبه دادگاه عمومی باشد آن شعب به حقوقی و جزایی تقسیم می‌شوند. دادگاه‌های حقوقی صرفاً به امور حقوقی و دادگاه‌های جزایی فقط به امور کیفری رسیدگی خواهند نمود.

تخصیص شعبی از دادگاه‌های حقوقی و کیفری برای رسیدگی به دعاوی حقوقی یا جزایی خاص مانند امور خانوادگی و جرایم اطفال با رعایت مصالح و مقتضیات از وظایف و اختیارات رئیس قوه قضائیه است.

در صورت ضرورت ممکن است به شعبه جزایی پرونده حقوقی و یا به شعبه حقوقی پرونده جزایی ارجاع شود.

تبصره- رسیدگی به جرایمی که مجازات قانونی آنها قصاص نفس یا قصاص عضو یا رجم یا صلب یا

۱-۹-۱] را دارد.

۱-۱۰. نظر شماره ۵۹۶۷/۳۰/۸۲ مورخ ۱۳۸۲/۹/۲۰ شورای نگهبان در خصوص لایحه مجازات جرائم نیروهای مسلح مصوب ۱۳۸۲/۸/۲۰ مجلس شورای اسلامی

۱-۱۰-۱- اطلاق بند (ح) ماده (۱) و عبارت «اعضاء پیمانی» در ماده (۷۵)، چون شامل افرادی می‌شود که از اعضاء نیروهای مسلح مذکور در اصل ۱۷۲ قانون اساسی به حساب نمی‌آیند، لذا بند مذکور از این جهت مغایر این اصل قانون اساسی شناخته شد.^(۱)

→

اعدام یا حبس ابد است و همچنین رسیدگی به جرایم مطبوعاتی و سیاسی به نحوی که در مواد بعدی ذکر می‌شود در دادگاه کیفری استان به عمل خواهد آمد.

رسیدگی به کلیه اتهامات اعضاء مجمع تشخیص مصلحت نظام، شورای نگهبان نمایندگان مجلس خبرگان و شورای اسلامی، وزراء و معاونین آنها، معاونان و مشاوران رؤسای سه قوه، سفرا، دادستان و رئیس دیوان محاسبات، دارندگان پایه قضایی، استانداران، فرمانداران و افسران نظامی و انتظامی از درجه سرتیپ و بالاتر و مدیران کل اطلاعات استان‌ها در صلاحیت دادگاه کیفری استان تهران می‌باشد.

مصوبه اصلاحی (نهایی) مورخ ۱۳۸۱/۲/۳ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

ماده (۴) به شرح زیر اصلاح و دو تبصره به آن الحاق می‌شود:

ماده ۴- هر حوزه قضایی که دارای بیش از یک شعبه دادگاه عمومی باشد آن شعب به حقوقی و جزایی تقسیم می‌شوند. دادگاه‌های حقوقی صرفاً به امور حقوقی و دادگاه‌های جزایی فقط به امور کیفری رسیدگی خواهند نمود.

تخصیص شعبی از دادگاه‌های حقوقی و کیفری برای رسیدگی به دعاوی حقوقی یا جزایی خاص مانند امور خانوادگی و جرایم اطفال با رعایت مصالح و مقتضیات از وظایف و اختیارات رئیس قوه قضائیه است.

در صورت ضرورت ممکن است به شعبه جزایی پرونده حقوقی و یا به شعبه حقوقی پرونده جزایی ارجاع شود.

تبصره ۱- رسیدگی به جرایمی که مجازات قانونی آنها قصاص نفس یا قصاص عضو یا رجم یا صلب یا اعدام یا حبس ابد است و همچنین رسیدگی به جرایم مطبوعاتی و سیاسی به نحوی که در مواد بعدی ذکر می‌شود در دادگاه کیفری استان به عمل خواهد آمد.

رسیدگی به کلیه اتهامات اعضاء مجمع تشخیص مصلحت نظام، شورای نگهبان، نمایندگان مجلس خبرگان و شورای اسلامی، وزراء و معاونین آنها، معاونان و مشاوران رؤسای سه قوه، سفرا، دادستان و رئیس دیوان محاسبات، دارندگان پایه قضایی، استانداران، فرمانداران و جرایم عمومی افسران نظامی و انتظامی از درجه سرتیپ و بالاتر و مدیران کل اطلاعات استان‌ها در صلاحیت دادگاه کیفری استان تهران می‌باشد.

تبصره ۲- مقررات این بند، نافی صلاحیت دادگاه‌های اختصاصی نیست.

۱. ماده ۱- دادگاه‌های نظامی به جرایم مربوط به وظایف خاص نظامی و انتظامی کلیه افراد زیر که در

←

۱۱-۱. نظر شماره ۳۶۳۷۵/۳۰/۸۸ مورخ ۱۳۸۸/۸/۱۱ شورای نگهبان در خصوص طرح اصلاح موادی از قانون خدمت وظیفه عمومی مصوب ۱۳۶۳، مصوب ۱۳۸۸/۷/۱۵ مجلس شورای اسلامی

۱-۱۱-۱ در بند (۲) ماده (۴۲) مبنی بر اصلاح ماده (۵۸)،^(۱) معرفی مشمولین به

→

این قانون به اختصار «نظامی» خوانده می‌شوند رسیدگی می‌کنند:

الف- کارکنان ستاد کل نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران و سازمان‌های وابسته

ب- کارکنان ارتش جمهوری اسلامی ایران و سازمان‌های وابسته

ج- کارکنان سپاه پاسداران انقلاب اسلامی ایران و سازمان‌های وابسته و اعضای بسیج سپاه پاسداران انقلاب اسلامی

د- کارکنان وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح و سازمان‌های وابسته

ه- کارکنان مشمول قانون نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران

و- کارکنان وظیفه از تاریخ شروع خدمت تا پایان آن

ز- محصلان - موضوع قوانین استخدامی نیروهای مسلح - مراکز آموزش نظامی و انتظامی در داخل و خارج از کشور و نیز مراکز آموزش وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح

ح- کسانی که به طور موقت در خدمت نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران می‌باشند اعم از ایرانی و غیر ایرانی در مدت مزبور.

تبصره ۱- ...

ماده ۷۵- محصلان مراکز آموزشی و اعضای پیمانی مشمول ماده (۱) این قانون و بسیجی ویژه تابع مقررات مربوط به اعضای ثابت و کارکنان خرید خدمت نیروهای مسلح و سایر بسیجیان در زمان خدمت از لحاظ کیفر مندرج در این فصل تابع مقررات مربوط به کارکنان وظیفه می‌باشند.

مصوبه اصلاحی (نهایی) مورخ ۱۳۸۲/۱۰/۹ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

- بند (ح) به شرح زیر اصلاح گردید:

ح- کسانی که به طور موقت در خدمت نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران هستند و طبق قوانین استخدامی نیروهای مسلح در مدت مزبور از اعضای نیروهای مسلح محسوب می‌شوند.

- در سطر بالا [= ماده (۷۵)]، بعد از عبارت «اعضای پیمانی» عبارت «مشمول ماده (۱) این قانون» حذف و عبارت «که طبق مقررات استخدامی نیروهای مسلح خدمت پیمانی را به صورت نظامی یا کارمند انجام می‌دهند» اضافه گردید.

۱. ماده ۴۲- ماده (۵۸) به شرح زیر اصلاح می‌گردد:

ماده ۵۸- مشمولین خدمت وظیفه عمومی که برای رسیدگی و یا اعزام جهت طی دوره ضرورت احضار می‌شوند چنانچه در مهلت یا موعد مقرر خود را معرفی نکنند، همچنین مشمولینی که معافیت موقت دریافت داشته‌اند و پس از انقضای مدت اعتبار، ظرف مدت یک ماه برای تجدید رسیدگی خود را معرفی نکنند، غایب شناخته شده، پس از معرفی یا دستگیری در صورتی که طبق مقررات این قانون قادر به خدمت و بلامانع تشخیص داده شوند به خدمت اعزام و با آنان به ترتیب زیر رفتار می‌شود:

←

سازمان قضایی نیروهای مسلح، مغایر اصل ۱۷۲ قانون اساسی شناخته شد.

۱۲-۱. نظر شماره ۹۳/۱۰۲/۱۲۹۴ مورخ ۱۳۹۳/۴/۷ شورای نگهبان در خصوص طرح آیین دادرسی جرایم نیروهای مسلح و دادرسی الکترونیکی مصوب ۱۳۹۲/۱۱/۲۹ کمیسیون قضایی و حقوقی مجلس شورای اسلامی

۱۲-۱- در ماده (۲۱)،^(۱) منوط کردن تشکیل دادگاه‌های مذکور به پیشنهاد رئیس سازمان قضایی، مغایر بند یک اصل ۱۵۸ قانون اساسی شناخته شد. همچنین در تبصره یک این ماده، رسیدگی به جرائم ارتکاب یافته از سوی غیر نظامیان در زمان جنگ در مناطق جنگی، جرائم ارتكابی ساکنان سرزمین‌هایی که در زمان جنگ تحت تصرف نیروهای مسلح ایران در می‌آید و اطلاق جرائم نظامیان خودی علیه ساکنان مناطق یادشده، مغایر اصل ۱۷۲ قانون اساسی می‌باشد. به علاوه در تبصره (۲) این ماده، منوط نمودن اقدام رئیس قوه قضائیه به پیشنهاد رئیس سازمان قضایی، مغایر بند یک اصل ۱۵۸ قانون اساسی شناخته شد. مضافاً اینکه تبصره (۳) ماده (۲۱) نیز مغایر بند (۵) اصل ۱۱۰ قانون اساسی می‌باشد.

۱۲-۲- عموم بندهای (الف) و (ب) ماده (۲۲)،^(۲) مغایر اصل ۱۷۲ قانون

→

۱- مشمولانی که مدت غیبت اولیه آنان در زمان صلح تا سه ماه، در زمان جنگ تا پانزده روز باشد، سه ماه اضافه خدمت و چنانچه مدت غیبت اولیه آنان در زمان صلح بیشتر از سه ماه و در زمان جنگ بیش از پانزده روز باشد به شش ماه اضافه خدمت تنبیه می‌گردند.

۲- مشمولینی که مدت غیبت اولیه آنان در زمان صلح از یک سال و در زمان جنگ از دو ماه تجاوز نماید، علاوه بر اعمال اضافه خدمت مذکور در بند (۱)، فراری محسوب گردیده و به سازمان قضایی نیروهای مسلح معرفی می‌گردند.

تبصره ۱- ...

مصوبه اصلاحی (نهایی) مورخ ۱۳۸۸/۱۲/۱۶ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

در بند (۲) ماده (۵۸) اصلاحی، به جای عبارت «سازمان قضایی نیروهای مسلح» عبارت «مراجع صالح قضایی» جایگزین می‌گردد.

۱. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه، ذیل اصل یکصد و دهم، شماره ۱-۵۵-۱.

۲. ماده ۲۲- جرایم مربوط به جنگ که توسط نظامیان ارتکاب می‌یابد و در دادگاه زمان جنگ رسیدگی می‌شود، عبارتند از:

الف- کلیه جرایم ارتكابی در مناطق عملیاتی

ب- جرایم علیه امنیت داخلی و خارجی

اساسی شناخته شد.

۱-۱۲-۳- در ماده (۲۸)، عموم بند (ب)، عموم صدر بند (پ)، قسمت اخیر بند (پ)، بند (ت)، بند (ث)، عموم صدر بند (ج) نسبت به غیر موارد مذکور در اصل ۱۷۲ قانون اساسی و ذیل بند (ج)، مغایر اصول ۱۷۲ و ۱۵۹ قانون اساسی می باشد. به علاوه بند (چ) این ماده، چون شامل کلیه افراد ولو افراد غیرنظامی و غیرانتظامی نیز می گردد اشکال دارد. همچنین چون عموم جرایم مرتبط شامل جرایم غیر موارد مربوط به وظایف خاص نظامی یا انتظامی هم می شود، اشکال دارد. مضافاً بر این اطلاق صدر بند (ح) این ماده، نسبت به مواردی که لازمه خدمت مقامات مذکور نیست نیز می گردد، مغایر اصول ۱۷۲ و ۱۵۹ قانون اساسی می باشد. همچنین در تبصره یک این ماده، اطلاق آن به سبب خدمت یا در ارتباط مستقیم شامل جرایم غیر مربوط به وظایف خاص نظامی یا انتظامی هم می شود، اشکال دارد. بدیهی است در خصوص صلاحیت محاکم سازمان قضایی نیروهای مسلح، در مواردی که امام علیه الرحمه و مقام معظم رهبری مدظله العالی اجازه فرموده اند، مادامی که از آن عدول نشده، کماکان به قوت خود باقی است.^(۱)

۱-۱۲-۴- ماده (۳۰)^(۲) در خصوص نظامیان غیر ایرانی، مغایر اصول ۱۷۲ و ۱۵۹ قانون اساسی شناخته شد.

۱-۱۲-۵- اطلاق بند (چ) ماده (۳۱)، چون اشخاصی غیر از اعضای دستگاه های مذکور در اصل ۱۷۲ قانون اساسی را نیز شامل می شود، مغایر اصل ۱۷۲ قانون اساسی می باشد. همچنین در تبصره (۲) این ماده، اطلاق این جرم نسبت به غیر موارد

→

پ- ...

مصوبه اصلاحی (نهایی) مورخ ۱۳۹۳/۵/۱۹ کمیسیون قضایی و حقوقی مجلس به منظور رفع ایراد شورا: در انتهای بندهای (الف) و (ب) ماده (۲۲) عبارت زیر اضافه می شود:

«در حدود صلاحیت سازمان قضایی»

۱. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه، ذیل اصل یکصد و پنجاه و نهم، شماره ۱-۴۵-۱.
۲. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه، ذیل اصل یکصد و پنجاه و نهم، شماره ۱-۴۵-۲.

مشمول اصل ۱۷۲ قانون اساسی اشکال دارد.^(۱)
 ۱-۱۲-۶- مواد (۳۳)، (۳۴) و (۳۵)، مغایر اصول ۱۷۲ و ۱۵۹ قانون اساسی می‌باشند.^(۲)

۲- نظرات شورای نگهبان در خصوص اساسنامه‌های مصوب هیئت وزیران

۳- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان

۴- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی

۴-۱. نظر شماره ۴۲۴۵ مورخ ۱۳۶۰/۱۲/۲۰ شورای نگهبان در پاسخ به استعلام رئیس ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران نسبت به قانون الحاق سازمان قضایی ارتش به دادگستری جمهوری اسلامی

شماره: ۶۰۲-۰۱-۴۲

تاریخ: ۱۳۶۰/۹/۲۴

از: اداره یکم ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران (طرح قوانین و مقررات)
 به: شورای محترم نگهبان قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران

۱. ماده ۳۱- اعضای نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران عبارتند از:

الف- ...

پ- کارکنان سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و اعضای بسیج سپاه پاسداران انقلاب اسلامی

ت- ...

ج- کارکنان سازمان‌های وابسته به نیروهای مسلح

ح- ...

تبصره ۱- ...

تبصره ۲- مقصود از اعضای بسیج سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در این ماده، آن دسته از اعضای بسیج می‌باشند که با حکم رسمی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی به انجام مأموریت می‌پردازند و حین انجام مأموریت مرتکب جرم می‌شوند.

مصوبه اصلاحی (نهایی) مورخ ۱۳۹۳/۵/۱۹ کمیسیون قضایی و حقوقی مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

ماده (۳۱) و تبصره‌های آن حذف می‌شود.

۲. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه، ذیل اصل یکصد و پنجاه و نهم، شماره ۱-۴۵-۳.

موضوع: اصل یکصد و هفتاد و دوم قانون اساسی

۱- به موجب قانون الحاق سازمان قضایی ارتش به دادگستری جمهوری اسلامی ایران، سازمان قضایی ارتش جمهوری اسلامی ایران و کلیه دادرها و دادگاه‌های نظامی مستقر در سراسر کشور از ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران جدا و به وزارت دادگستری ملحق می‌گردد.

۲- برابر اصل یکصد و هفتاد و دوم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران به جرایم خاص نظامیان در دادگاه‌های نظامی رسیدگی می‌شود که منظور از دادگاه‌های نظامی محکمه‌ای است که قاضی و مدعی‌العموم آن نظامی باشد.

۳- برابر ذیل اصل مذکور «دادستانی و دادگاه‌های نظامی بخشی از قوه قضایی کشور و مشمول اصول مربوط به این قوه هستند». به نظر ستاد مشترک منظور از اصول قوه قضائیه،^(۱) اصول کلی حاکم بر قضا مانند اصل برائت، اصل استقلال قضات، اصل لاضرر و امثالهم می‌باشد؛ مضافاً اینکه شمول اصول قوه قضائیه^(۲) به دادستانی و دادگاه‌های نظامی لزوماً حاکمیت مقررات اداری دادگستری را به قضات و دادستان‌های نظامی موجب نمی‌شود و عنوان قانون مذکور که الحاق سازمان قضایی یعنی دادگاه‌ها و دادستانی ارتش به دادگستری می‌باشد با ذیل اصل یکصد و هفتاد و دوم قانون اساسی منطبق نیست.

۴- اختصاص اصلی از اصول قانون اساسی به دادگاه‌ها و دادستانی نظامی مؤید مشروعیت وجود این ارگان‌ها در کنار قوه مقننه^(۳) می‌باشد.

۵- نماینده ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی در کمیسیون مربوطه نقایص لایحه قانونی مذکور را یادآوری نمود و صورت جلسه مذاکرات مجلس نیز دلالت بر تأیید نظریه نماینده مذکور دارد؛ خاصه آنکه در مخالفت با استدلال نماینده ستاد مشترک مطلبی در مذاکرات عنوان نگردیده است.

۱. با توجه به محتوای نامه و موضوع آن، به نظر می‌رسد عبارت «قوه قضائیه» صحیح باشد که به اشتباه «قوه مقننه» درج شده است.

۲. با توجه به محتوای نامه و موضوع آن، به نظر می‌رسد عبارت «قوه قضائیه» صحیح باشد که به اشتباه «قوه مقننه» درج شده است.

۳. با توجه به محتوای نامه و موضوع آن، به نظر می‌رسد عبارت «قوه قضائیه» صحیح باشد که به اشتباه «قوه مقننه» درج شده است.

۶- بازنشسته شدن قضات نظامی موجود و احتمالاً خروج آنان از کسوت نظامی که به قرار اطلاع در آیین‌نامه اجرایی قانون یادشده که اکنون تحت بررسی می‌باشد مطمح نظر است و انفکاک بودجه و مقررات حاکم بر وضع استخدامی پرسنل دادگاه‌ها و دادستانی ارتش از قوانین و مقررات استخدامی نیروهای مسلح و بودجه مربوطه مآلاً منجر به از دست رفتن قضات نظامی و در نهایت تعطیل اصل یکصد و هفتاد و دوم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران خواهد شد.

۷- با عنایت به مراتب مذکور ستاد مشترک پیشنهاد می‌نماید با توجه به ماهیت اسلامی حکومت جمهوری اسلامی ایران و اینکه فقها و علمای شورای نگهبان قانون اساسی در حقیقت حکام شرعی هستند که در عالی‌ترین مسند قضا قرار دارند و النهایه مبادرت به اصدار احکام حکمی می‌نمایند نه موضوعی، و برابر احکام شرع انور، قضات اعم از حکمی و موضوعی مجاز به عدول از نظریه سابق خود در صورت حصول یقین به واقعیت ماهیت می‌باشند شورای محترم نگهبان قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران به منظور حفظ حریم قانون اساسی و با عنایت به بهایی که ملت برای آن پرداخته است مغایرت قانون الحاق سازمان قضایی به دادگستری جمهوری اسلامی ایران را با قانون اساسی اعلام فرمایند.

رئیس ستاد مشترک ارتش

جمهوری اسلامی ایران

سرتیپ قاسمعلی ظهیرنژاد

شماره: ۴۲۴۵

تاریخ: ۱۳۶۰/۱۲/۲۰

ریاست محترم ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران

عطف به نامه‌های شماره ۶۰۲-۰۱-۴۶ مورخ ۶۰/۱۱/۱۰^(۱) و شماره ۶۰۲-۰۱-۴۲

۱.

شماره: ۶۰۲-۰۱-۴۶

مورخ: ۱۳۶۰/۱۱/۱۰

از: اداره یکم (طرح قوانین و مقررات)

به: شورای محترم نگهبان قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران

موضوع: اصل یکصد و هفتاد و دوم قانون اساسی

مورخ ۱۳۶۰/۹/۲۴ بدین وسیله اشعار می‌دارد:

«ایراداتی که در مورد قانون الحاق سازمان قضایی ارتش به دادگستری جمهوری اسلامی ایران مصوب جلسه ۶۰/۸/۱۰ مجلس شورای اسلامی در ارتباط با اصل ۱۷۲ قانون اساسی شده بود، مورد بحث و بررسی در شورای نگهبان قرار گرفت. صرف نظر از اینکه عدم مغایرت قانون مزبور با قانون اساسی قبلاً از طرف شورای نگهبان اعلام شده و اعتبار آن قابل ایراد و خدشه نمی‌باشد، مع‌ذالک برای رفع هرگونه تردید از ستاد مشترک از نظر حقوقی و علمی و با توجه به مفاد نامه فوق‌الذکر قانون مزبور مجدداً مورد مذاقه قرار گرفت و مغایر با اصل ۱۷۲ قانون اساسی شناخته نشد.»

قائم‌مقام دبیر شورای نگهبان

محسن هادوی

۴-۲. نظر شماره ۱۷۹۰ مورخ ۱۳۶۳/۷/۲ شورای نگهبان در پاسخ به استفسار شورای عالی قضایی نسبت به معنای «جرائم مربوط به وظایف خاص نظامی یا انتظامی» در اصل ۱۷۲ قانون اساسی

شماره: م/۱۱۲۸۳۹/۱

تاریخ: ۱۳۶۳/۶/۲۹

شورای محترم نگهبان

به تجویز اصل ۹۸ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران اصل ۱۷۲ قانون اساسی جمهوری اسلامی را در زمینه اینکه منظور از جرائم مربوط به وظایف خاص نظامی یا انتظامی چیست و مراجع قضایی ارتباط وظایف را با جرایم باید بر چه مبنایی قرار دهند تفسیر و نتیجه را به شورای عالی قضایی اعلام فرمایید.

از طرف شورای عالی قضایی

ابوالفضل میرمحمدی

→

پیرو شماره ۴۲-۶۰۲-۰۱-۱۳۶۰/۹/۲۴ استدعا می‌شود مقرر فرمایید از نتیجه اقدامات این ستاد را مطلع نمایند.

رئیس ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران

سرتیپ قاسمعلی ظهیرنژاد

شماره: ۱۷۹۰

تاریخ: ۱۳۶۳/۷/۲

شورای محترم عالی قضایی

عطف به نامه شماره م/۱۲۸۳۹/۱ مورخ ۱۳۶۳/۶/۲۹، موضوع در جلسه شورای نگهبان مطرح شد و جواباً به استحضار می‌رساند:

«مفهوم کلی جرائم مربوط به وظایف خاص نظامی و انتظامی روشن است و محتاج به تفسیر نیست، و منظور تخلفاتی است که مأمور نظامی یا انتظامی در ارتباط با وظایف خاص خود مرتکب می‌شود و وظایف خاص و حدود آن را قانون عادی معین می‌نماید.»

دبیر شورای نگهبان

لطف‌الله صافی

۵- تذکرات ارشادی و قانونی شورای نگهبان

امام خمینی (ره):

و از شورای محترم نگهبان می‌خواهم و توصیه می‌کنم، چه در نسل حاضر و
چه در نسل های آینده که با کمال وقت و قدرت و ظایف اسلامی و ملی خود
را ایا تحت تاثیر هیچ قدرتی واقع نشوند و از قوانین مخالف با شرع مطهر و
قانون اساسی بدون هیچ ملاحظه ای جلوگیری نمایند.

(صحیفه امام ج ۲۱، ص ۴۲۲)

آدرس: تهران، خیابان شهید سپهبد قرنی،
کوچه شهید دهقانی نیا (خسرو سابق)، پلاک ۱۲
صندوق پستی: ۱۴۶۳ - ۱۳۱۴۵
تلفکس: ۰۲۱ - ۸۸۳۲۵۰۴۵
info@shora-rc.ir
www.shora-rc.ir